

แนวโน้มระบบประชาธิปไตยในสังคมไทย

TRENDS OF DEMOCRACY IN THAI SOCIETY

มนูญ บุญนัด

Manoon Boonnad

สาขาวิชารัฐศาสตร์, วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Department of Political Science, Nakhon Lampang Buddhist College's, Mahachulalongkornrajavidyalaya

University, Thailand

Corresponding's E-mail: M_boonnad@windowslive.com

Received:2022-11-30

Revised:2022-12- 19

Accepted:2022-12-24

บทคัดย่อ

จากสภาพปัญหาของประเทศไทยที่เผชิญอยู่ในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ปี 2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่นำพาให้ประเทศไทยไปสู่ภาวะวิกฤตการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในด้านความมั่นคง และการพัฒนาประชาธิปไตย (Democratization) ที่นำพาประเทศไทยไปสู่ระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบ ซึ่งอยู่ในฐานะที่ได้รับการยอมรับว่า มีความเป็นสถาบันที่กำหนดเงื่อนไขและโครงสร้างที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ให้ตัวแสดงต่าง ๆ ได้แสดงบทบาทอย่างชัดเจนในสังคม ทั้งกลุ่มนักการเมือง ข้าราชการประจำ กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มนายทุน ได้เข้ามามีบทบาทอำนาจในการบริหารประเทศ ด้วยความอ่อนแอของสถาบันทางการเมืองของประเทศไทย มาจากตัวนักการเมืองและความขัดแย้งทางการเมืองที่ทำให้อำนาจทางการเมืองยังคงยึดโยงอยู่กับกลุ่มทหาร หรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา แนวโน้มระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยมักขึ้นอยู่กับการเมืองเปลี่ยนผ่านจากระบอบรัฐประหาร ล้มล้างรัฐธรรมนูญ เกิดการเลือกตั้ง นำไปสู่ระบอบประชาธิปไตย แต่ในรูปแบบครึ่งใบ วงแบบนี้ไปเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบันกว่า 20 ครั้งแล้ว จนถูกเรียกว่า “วงจรอุบาทว์” ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมลงเรื่อย ๆ ดังนั้น การพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยจึงจำเป็นอย่างมากที่ประชาชนจะต้องมีความรู้มากขึ้น มีการตรวจสอบอำนาจรัฐมากขึ้น มีความเป็นดิจิทัลมากขึ้น ใส่ใจในสิทธิเสรีภาพของตนเองมากยิ่งขึ้น โดยอำนาจสูงสุดของประเทศต้องอยู่กับราษฎรทั้งหลาย หรือการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน หรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยตามรัฐธรรมนูญเพื่อให้เกิดความเสมอภาค ความสงบเรียบร้อย อยู่ดี กินดี ก่อให้เกิดความสุขได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ระบบประชาธิปไตย; สังคมไทย

Abstract

A paradigm shifts in security and democratic growth resulted from the Thai state's problem-state throughout the period of change beginning in 1932, when it transitioned from absolute monarchy to democracy with the monarchy established by the Kingdom of Thailand's constitution.

As a result, the Thai government transitioned to a semi-democracy, which was acknowledged as a structure that established both legal and informal frameworks for performers to explicitly fulfill their social roles. Due to the instability of the Thai state's political institutions, politicians, bureaucrats, interest groups, and capitalist organizations have taken on the role of power in ruling the nation. Political power is related to the military or specific organizations only because of things that politicians do and political disputes that they get involved in. In the past, democratic movements in Thai society have frequently been influenced by politics, with coups leading to the collapse of the constitution and democracy, although only up until recently. The "vicious circle," which will lead to greater deterioration, is so named.

Therefore, for the Thai state to evolve democratically, individuals must become more educated, more critical of state authority, more technically advanced, and more conscious of their own rights and freedoms. In order to achieve equality, peace, and well-being that bring happiness with sustainability, the country's supreme power must reside with the people, in a government of the people, by the people, and for the people, or in the political participation of the people as the owners of constitutional sovereign rights.

Keywords: Democracy; Thai Society

บทนำ

จากแนวโน้มของระบบประชาธิปไตยในสังคมไทย นับตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ได้มีกลุ่มบุคคลที่เรียกว่า “คณะราษฎร” ได้ทำการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครอง จากสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นราชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญ เป็นเหตุการณ์ที่สร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองของประเทศไทยเป็นอย่างมากและทำให้สถาบันกษัตริย์ที่เคยเป็นผู้ปกครองสูงสุดของประเทศมาช้านานต้องสูญเสียอำนาจส่วนใหญ่ไปในที่สุด โดยมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2475 ขึ้น เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยอย่างถาวรเป็นฉบับแรก ทำให้คณะราษฎรเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ประเทศไทยยังถือได้ว่าอยู่ในระบอบเผด็จการ ในทางปฏิบัติ ประเทศไทยประสบกับความไร้เสถียรภาพทางการเมือง และได้มีการสืบทอดอำนาจของรัฐบาลทหาร การก่อรัฐประหาร

หลายสิบครั้ง อย่างไรก็ตาม หลังจากนั้นได้มีเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยครั้งสำคัญในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เกิดขึ้นด้วยความไม่พอใจต่อรัฐบาลเผด็จการจากเหตุสะสมต่าง ๆ หลายประการ อันสืบเนื่องจากการใช้อำนาจโดยมิชอบเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่สำคัญครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ ไม่ว่าในฐานะ “วันมหาวิปโยค” วันที่มีการปราบปรามประชาชนที่ออกมาประท้วงรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร อย่างรุนแรง แต่ในอีกมุมหนึ่ง เหตุการณ์ 14 ตุลาฯ ก็ถูกจดจำในฐานะ “การปฏิวัติตุลาคม” ที่ฝ่ายผู้ชุมนุมประท้วงรัฐบาลได้รับชัยชนะเหนือฝ่ายเผด็จการทหารจนนำไปสู่การเปลี่ยนตัวรัฐบาลและมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (Kasetsiri, 2021) ซึ่งเป็นประชาธิปไตยในประเทศเริ่มเบ่งบานมีความมั่นคงยิ่งขึ้น หลังจากนั้นก็เริ่มรุ่งโรจน์ จากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬประชาธิปไตยก็มีอันต้องร่วงโรยด้วยการรัฐประหารในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ซึ่งเกิดขึ้นหลังการปราบปรามนักศึกษาและประชาชนอย่างโหดร้ายทารุณ จนมาถึงปัจจุบัน ประเทศไทยกำลังเกิดวิกฤตการณ์การเมือง ภายหลังจากเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงดังกล่าว การต่อสู้ทางการเมืองยังคงมีการต่อสู้กันระหว่างผู้นำในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชกับระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งความขัดแย้งในผู้นำด้วยกันเองในการแข่งขันต่อสู้ทางการเมืองและทางความคิดอุดมการณ์ ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลากว่า 90 ปี ซึ่งขณะนั้นถูกมองว่า เป็นพฤติกรรม ชิงสุกก่อนห่าม เพราะคนไทยยังไม่พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งระยะแรกยังเป็นการปฏิบัติในระบอบเผด็จการ ซึ่งไม่แตกต่างกับสมัยปัจจุบันที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยการยึดอำนาจ รัฐประหาร โดยทหารจากมือประชาชนมาบริหารประเทศ ซึ่งการศึกษาแนวโน้มของระบบประชาธิปไตยในสังคมไทยอดีตและปัจจุบัน เมื่อแต่ละประเทศนำแนวคิดและหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยไปใช้ ก็มีการวิวัฒนาการกระบวนการประชาธิปไตยให้เหมาะสมกับสังคมวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของแต่ละประเทศ ทำให้ประชาธิปไตยแต่ละประเทศมีรูปแบบเฉพาะ มีกระบวนการวัฒนธรรมการเมืองต่างกัน มีผลสำเร็จล้มเหลวที่แตกต่างหลากหลาย เป็นวัตถุประสงค์ของการนำเสนองานทางวิชาการเพื่อค้นหาทางออก (Resolution) ที่เป็นทางรอดของวิกฤติการณ์ทางการเมืองในปัจจุบัน และเพื่อวางแผนอนาคต เพื่อนำไปสู่ระบอบประชาธิปไตยเต็มใบอย่างแท้จริง

คำว่า “ประชาธิปไตย”

1. ความหมาย ประชาธิปไตย

จะเห็นได้ว่า “ประชาธิปไตย” ที่คนเข้าใจกันทั่วไป ในบริบทสากลก็คือ ระบอบการปกครองที่มีประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ตลอดจนมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันอำนาจอธิปไตยมาจากเสียงข้างมากของพลเมือง โดยพลเมืองอาจใช้อำนาจของตนโดยตรง หรือผ่านผู้แทนที่ตนเลือกไปใช้อำนาจแทนก็ได้ และการดำเนินการของรัฐจำเป็นต้องถือตามมติเสียงข้างมากเป็นตัวตัดสิน ตามนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ ดังนี้

คำว่า “ประชาธิปไตย” ถอดศัพท์มาจากภาษาอังกฤษว่า “Democracy” ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีก 2 คำ คือ “Demos” แปลว่า “ประชาชน” และ “Kratos” แปลว่า “อำนาจ” เมื่อรวมกันเข้าแล้วก็มีความหมายว่า “อำนาจของประชาชน” หรือ “ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ” เพราะฉะนั้นหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยก็คือ การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของบุคคล ความเสมอ

ภาคและเสรีภาพในการดำเนินชีวิต ตามที่ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา อับราฮัม ลินคอล์น ได้ให้คำนิยาม ประชาธิปไตยในการกล่าวสุนทรพจน์ ณ เมืองเกตติสเบิร์ก ในมลรัฐเพนซิลวาเนีย ในวันที่ 19 พฤศจิกายน ค.ศ. 1863 ว่า “รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชนจะไม่มีวันสูญสลายไปจากผืนพิภพนี้” วาทะดังกล่าวได้กลายเป็นคำนิยามยอดนิยม เพราะกะทัดรัดและกระชับความ ทั้งนี้อาจวิเคราะห์คำนิยามของ อับราฮัม ลินคอล์น ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) รัฐบาลของประชาชน 2) รัฐบาลโดยประชาชน 3) รัฐบาลเพื่อประชาชน (Holton, 1998)

เช่นเดียวกับ Etzioni-Halevy ให้ความหมายของประชาธิปไตยว่า เป็นระบบการปกครองที่มีอำนาจ ในการปกครองของรัฐบาลมาจากการยินยอมของประชาชนส่วนใหญ่ การยินยอมนี้แสดงออกโดยการ ดำเนินการให้ประชาชนได้รับและใช้อำนาจโดยสม่ำเสมอ เสรีมีการเลือกตั้ง ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมในการ เลือกตั้ง ซึ่งหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยคือ เสรีภาพของประชาชนที่รวมเสรีภาพในการพูดและมีส่วนร่วม ในการแข่งขันทางการเมือง ทั้งนี้คำว่าประชาธิปไตยค่อนข้างเป็นพลวัต เนื่องจาก มีการเปลี่ยนแปลงไป ตามกาลเวลา การเปลี่ยนแปลงของสังคม และยังมีกรอบอภิปรายกันถึงความหมายที่แท้จริงกันอยู่กว้างขวาง แต่ มิติที่สำคัญของประชาธิปไตยคือ การแข่งขัน การมีส่วนร่วม และเสรีภาพในทางการเมือง ทั้งนี้พึงเข้าใจว่าการ ที่ประชาชนจะมีความเป็นใหญ่ในการแสดงความคิดเห็นได้นั้น จำเป็นที่ประชาชนนั้นต้องมี “สิทธิและหน้าที่ ของมนุษย์ชน” อันเป็นสิทธิและหน้าที่ตามธรรมชาติของทุกคนที่เกิดมาเป็น มนุษย์คือ สิทธิเสรีภาพและความ เสมอภาคซึ่งมนุษย์จะต้องใช้พร้อมกันกับหน้าที่มิให้เกิดความเสียหายแก่เพื่อนมนุษย์อื่นและหมู่คนอื่นหรือ ประชาชนเป็นส่วนรวม ถ้าชนส่วนมากซึ่งเป็น “สามัญชน” ถูกตัดสิทธิมนุษยชนโดยให้มีหน้าที่แต่อย่างเดียว สามัญชนก็จะมีลักษณะเป็นทาสหรือข้าไพร่ของชนส่วนน้อยซึ่งมีสิทธิใหญ่ยิ่งหรือเราเรียกว่า “อภิสิทธิ์ชน” (Office of the Secretary General of the House of Representatives, 2014)

สำหรับประเทศไทยนั้น แนวความคิดว่าด้วยความเป็นประชาธิปไตยนั้น ได้เริ่มต้นตั้งแต่การ เปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปีพุทธศักราช 2475 เมื่อคณะราษฎรได้ทำการยึดอำนาจรัฐเป็นผลสำเร็จ เมื่อ วันที่ 24 มิถุนายน 2475 และได้ทำการร่างกฎหมายธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามที่เปลี่ยนแปลงระบอบ การปกครองประเทศจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือระบอบราชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional Monarchy) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 ได้ทรงลงพระปรมาภิไธย พระราชทานเป็น กฎหมายฉบับสุดท้ายของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มีผลในการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทย ในวันที่ 27 มิถุนายน 2475 ต่อมาเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475 ก็ได้พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร สยาม พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นการปรับปรุงกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับแรกให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อจะได้ใช้ปกครอง บ้านเมืองเป็นการถาวรต่อไป (Na Pomphet, 2009)

แต่ในปัจจุบัน ระบอบประชาธิปไตยของไทย เกิดการล้มล้างด้วยการยึดอำนาจรัฐประหารจากมือ ประชาชน สิ่งที่แสดงให้เห็นว่า การเมืองเป็นเรื่องช่วงชิงผลประโยชน์ของชนชั้นนำ ตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลง การปกครองมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นจากการเลือกตั้งหรือจากการ รัฐประหารก็เป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับส่วนยอด การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 เพียงแต่

เปิดโอกาสให้ข้าราชการเข้ามาใช้อำนาจทางการเมืองแทนพระมหากษัตริย์ โดยข้าราชการเหล่านี้ได้ “กระชับอำนาจรัฐเข้ากับอำนาจทางการเมือง ทำให้ประชาชนยังเป็นผู้ตกอยู่ภายใต้การปกครองเหมือนเดิม การมีส่วนร่วมเป็นการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนที่เป็นข้าราชการเท่านั้น” (Samutavanich, 2014) พื้นที่ทางการเมืองของไทย จึงเป็นพื้นที่ที่ช่วงชิงอำนาจและผลประโยชน์ระหว่างชนชั้นนำและเครือข่ายมาจนถึงปัจจุบัน และเมื่อผลประโยชน์มากขึ้นตามกาลเวลาความขัดแย้งก็รุนแรงมากขึ้น เมื่อการจัดสรรอำนาจไม่ลงตัว ระหว่างกลุ่มอำนาจกลุ่มเก่ากับกลุ่มรัฐบาล ที่มีที่ท้าวจะขยายฐานกลุ่มอำนาจกลุ่มใหม่ได้เข้มแข็งขึ้น ประเทศไทยก็ต้องเผชิญกับรัฐประหารหลายครั้ง หากจะหาปัจจัยภัยของความล้มเหลวหรือความล้มเหลวของการพัฒนาการเมืองการปกครองไทยก็น่าจะดูจากการทวงถามความเป็นธรรมของกลุ่มพลังต่าง ๆ นั่นเอง

2. รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย มี 3 แบบ (Na Pomphet, 2009)

2.1 ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) หรือประชาธิปไตยบริสุทธิ์ (Pure Democracy) คือ รูปแบบการปกครองโดยที่พลเมืองสามารถมีส่วนร่วมกับการตัดสินใจใด ๆ ได้โดยตรงโดยไม่ต้องอาศัยคนกลางหรือผู้นำที่แทนตน รวมไปถึงการร่างกฎหมายและนโยบายของรัฐบาล เช่น ประชาธิปไตยแบบเอเธนส์ (Athenian Democracy)

2.2 ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน (Representative Democracy) หรือประชาธิปไตยทางอ้อม (Indirect Democracy) คือ การปกครองที่ประชาชนเลือกผู้แทนไปทำหน้าที่ร่วมตัดสินใจทางการเมืองแทนตนในรัฐสภาซึ่งผู้แทนอาจมาจากการเลือกตั้ง หรือมาจากการสรรหาตามรัฐธรรมนูญหรือมาจากการกำหนด โดยพรรคการเมืองหรืออาจใช้รูปแบบผสมผสานกันรูปแบบที่ใช้กันอย่างแพร่หลายที่สุดในสมัยปัจจุบันแบ่งเป็น

1) ระบบรัฐสภา (Parliamentary Democracy) คือ รูปแบบการปกครองที่รัฐบาลได้รับการเลือกเข้ามาจากความเห็นชอบของรัฐสภา โดยประมุขแห่งรัฐอาจเป็นกษัตริย์หรือประธานาธิบดีก็ได้แต่ประมุขฝ่ายบริหารคือ นายกรัฐมนตรี

2) ระบบประธานาธิบดี (Presidential system) คือ รูปแบบการปกครองที่อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารแยกออกจากกันโดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุขแห่งรัฐและได้รับการเลือกตั้งเข้ามาโดยตรงจากประชาชน

3) ระบบกึ่งประธานาธิบดี (Semi-presidential system) คือ รูปแบบการปกครองที่ผสมผสานระหว่างระบบรัฐสภาและระบบประธานาธิบดีโดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุขแห่งรัฐซึ่งได้รับการเลือกตั้งเข้ามา โดยตรงจากประชาชนและมีการแต่งตั้งคณะรัฐบาลขึ้นมา เพื่อใช้อำนาจบริหาร

2.3 ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory democracy) คือ รูปแบบการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมนำเสนอุมมองทางการเมือง นอกเหนือไปจากการเลือกผู้แทนเท่านั้น

3. หลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย

หลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย คือ "การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลความเสมอภาคและเสรีภาพในการดำเนินชีวิต โดยหลักการต้นแบบของประชาธิปไตย

แนวคิดประชาธิปไตยได้บรรจุอุดมคติทางการเมืองที่สำคัญ ๆ ของมนุษย์ไว้ 5 ประการด้วยกัน คือ (Prasertkun, 2009)

- 1) มีรัฐบาลที่มาจากความเป็นชอบของประชาชน (Government by consent) หรือถ้ากล่าวอีกแบบหนึ่ง คือ ประชาชนเป็นผู้ให้อำนาจอธิปไตย กล่าวคือ อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนดังนั้นย่อมจะสามารถแต่งตั้งและถอดถอนรัฐบาลได้โดยผ่านกระบวนการที่ตกลงกัน ซึ่งในยุคปัจจุบันมักแสดงว่ายินยอมผ่านระบบการเลือกตั้งตัวแทนของประชาชนเข้าไปเป็นผู้ตัดสินใจแทนประชาชนส่วนรวม
- 2) มีระบอบการปกครองที่รับฟังเสียงข้างมาก (Majority's Rule & Minority's Right)
- 3) มีการปกครองโดยกฎหมายที่สามารถให้ความยุติธรรมได้อย่างเสมอหน้า โดยไม่ผันแปรไปตามผลประโยชน์และเจตนาของส่วนตัวของผู้ใด (Rule of Laws)
- 4) มีหลักประกันสิทธิมนุษยชนของประชาชน (Human Rights)
- 5) มีการเปลี่ยนผ่านอำนาจจากรัฐบาลหนึ่งไปสู่รัฐบาลหนึ่ง โดยสันติ (Peaceful succession or transition of Power)

จะเห็นได้ว่า หลักการทั้ง 5 ประการนี้ เป็นหลักการที่ทฤษฎีประชาธิปไตยยึดถือ แต่ก็ไม่เคยมีกฎเกณฑ์อันใดบอกไว้ว่า หลักการดังกล่าวจะปรากฏเป็นจริงโดยผ่านระบบพรรคการเมือง การเลือกตั้งและสภาผู้แทนราษฎรเพียงอย่างเดียว เพราะฉะนั้นมันคงไม่ใช่เรื่อง เบี่ยงเบนไปจากจุดหมายที่จะทบทวนการนำหลักการเหล่านี้มาใช้ในประเทศไทย เพื่อจะค้นหาโครงสร้าง กระบวนการ สถาบันและความสัมพันธ์ทางการเมืองใหม่ๆ ที่อาจช่วยให้ความเป็นประชาธิปไตยปรากฏจริงมากกว่าเดิม

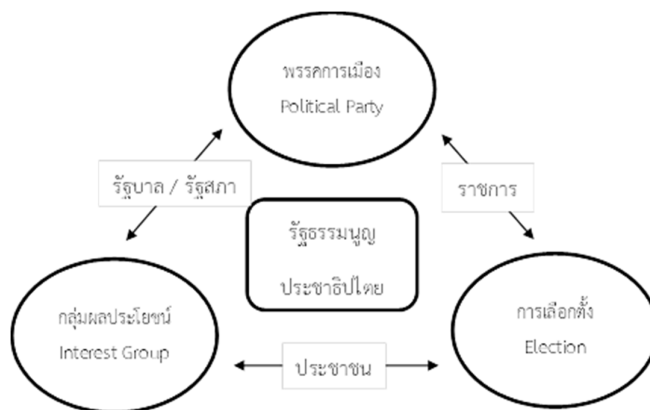
การพัฒนาประชาธิปไตย

การพัฒนาการเมืองและการปกครองในสังคมไทย ด้วยเหตุผลว่า การเมืองและการปกครองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การที่จะพัฒนาการเมืองและการปกครองของไทยในปัจจุบันและอนาคต มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องย้อนไปศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลความเป็นมาของการเมืองการปกครองไทยในอดีต เริ่มจากการเมืองการปกครองในสังคมไทยสมัยก่อนการเปลี่ยนแปลง 2475 ตั้งแต่โบราณกาล ราชอาณาจักรไทยอยู่ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อย่างไรก็ตาม หลังจากการปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475 ประเทศไทยจึงอยู่ภายใต้การปกครองระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข รัฐธรรมนูญเขียนฉบับแรกถูกร่างขึ้น อย่างไรก็ตาม การเมืองไทยยังมีการต่อสู้ระหว่างกลุ่มการเมืองระหว่างอภิชนหัวสมัยเก่าและหัวสมัยใหม่ ข้าราชการ และนายพลประเทศไทยเกิดรัฐประหารหลายครั้ง (Kasetsiri, 2006) นับตั้งแต่ในทศวรรษของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และคณะทหารซึ่งทำการรัฐประหารในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 เห็นว่าได้กล่าวจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมประชาธิปไตยแบบไทยว่า “คณะปฏิวัติ” มีความมุ่งหมายที่จะทำประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยมีความมุ่งหมายจะสร้างประชาธิปไตยขึ้น ในประเทศไทยให้เป็นผลสำเร็จ จึงได้ทำการปฏิวัติขึ้นมา และเสนอว่าจะสร้างระบอบประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับลักษณะพิเศษแบบไทย คือ รูปแบบที่รัฐบาลหรือฝ่ายบริหารมีอำนาจเหนือฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายรัฐบาลจะต้องมีอำนาจสูงสุดเป็นรัฐบาลของชาติอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นรัฐบาลของพรรคการเมืองพรรคหนึ่งพรรคใดโดยเฉพาะ

ซึ่งต่างจากรัฐธรรมนูญตามแบบตะวันตกที่ให้อำนาจแก่ฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภาที่มาจากการเลือกตั้ง โดยตรงจากประชาชน รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยแบบไทยจะต้องเป็นสถาบันที่จะสามารถกำหนดได้ว่าอะไรคือความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมือง ดังนั้นพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง โดยตรงจากประชาชน จึงอาจไม่ใช่สิ่งที่มีความจำเป็นต่อระบบการเมืองไทยในปัจจุบัน ซึ่งการเลือกตั้ง ไม่ได้แสดงให้เห็นถึงความชัดเจนตามรูปแบบของประชาธิปไตย ที่อำนาจในการปกครองอยู่ที่มือของประชาชนอย่างแท้จริง สะท้อนให้เห็นย้อนกลับไปได้ว่า จอมพลสฤษดิ์ นั้นให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยในความหมายที่เป็นสากลในแง่รูปแบบวิธีการมากกว่าการปฏิบัติได้อย่างแท้จริง เพราะสังคมไทยนั้นยังถูกปลูกฝังในรูปแบบระบอบอุปถัมภ์มาอย่างยาวนาน จนถึงปัจจุบัน (Thiravekin, 2003) เช่นเดียวกับ “รัฐธรรมนูญ” ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560” การเลือกตั้ง (Election) ถือเป็นกิจที่สำคัญยิ่งในกระบวนการทางการเมืองการปกครอง เพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนในการปกครองประเทศ ปัจจุบันในการปกครองประเทศใช้อำนาจโดยใช้การกำหนดรูปแบบการเลือกตั้งระบบใหม่ ซึ่งเป็นจุดอ่อนของระบบ มีการเอื้อประโยชน์ทำให้เกิดการแข่งขัน (Thongsawang, 2003) เหตุการณ์ดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ในช่วงยุคแห่งประชาธิปไตยแบ่งบาน (พ.ศ. 2516–พ.ศ. 2519) เป็นช่วงที่การเมืองการปกครองของไทยได้เข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตยอย่างที่ควรจะเป็นอันได้แก่ ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองไม่ว่าจะเป็นการผลักดันในการจัดทำรัฐธรรมนูญ การเลือกตั้ง รวมทั้งการรวมตัวของประชาชนทำการต่อต้านรัฐบาลอำนาจนิยมและเป็นผลสำเร็จ ผลจากการที่บทบาทอำนาจทางการเมืองการปกครองเป็นของกลุ่มบุคคลเพียงไม่กี่กลุ่ม โดยส่วนใหญ่ก็คือ กลุ่มข้าราชการทหาร นับแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมามีเหตุการณ์ที่สำคัญ คือ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 แต่อย่างไรก็ตามความเบ่งบานของประชาธิปไตยกลับมีระยะเวลาที่สั้นมากเพียงแค่ 3 ปีซึ่งสุดท้ายก็กลับเข้าสู่ภาวะทางการเมืองแบบเดิม จนมาถึงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เป็นเหตุการณ์ที่ต่อเนื่อง ภายหลังที่ได้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญตามความต้องการของประชาชน ได้เกิดอิสระและเสรีภาพทั้งทางด้านความคิดและในทางการเมืองและการปกครองอย่างสูง นำมาสู่การเรียกร้องและการชุมนุมประท้วงอย่างต่อเนื่องจนเกินขอบเขต ในขณะเดียวกันกลุ่มนักศึกษาเป็นกลุ่มที่มีบทบาทอย่างมากในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ก็มีอิสระเสรีภาพอย่างมากจนเกินขอบเขตเช่นกัน และมาถึงยุคประชาธิปไตยฉบับประชาชน (พ.ศ. 2540–ปัจจุบัน) กล่าวได้ว่ายุคนี้เป็นเหตุการณ์ทางการเมือง อันเป็นผลต่อเนื่องจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬที่ได้มีการปฏิรูปการเมืองและการปกครอง จัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งบางครั้งก็เรียกว่า “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” เนื่องจากมาจากความต้องการและเรียกร้องของประชาชนชาวไทย และได้มีการจัดทำประชาพิจารณ์อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้มีความคาดหวังว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ จะส่งผลให้การเมืองการปกครองของไทยมีการพัฒนาในแนวทางประชาธิปไตยได้ตามที่ควรจะเป็น จนมีผู้กล่าวว่าภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว คงจะไม่มีเหตุการณ์ปฏิวัติรัฐประหารในการเมืองไทยอีกต่อไป หลังจากนั้นก็เกิดเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) เหตุการณ์ดังกล่าวจึงเป็นจุดเริ่มต้นนำไปสู่ความขัดแย้งทางด้านความคิดของประชาชนคนไทยที่ได้แบ่งออกเป็น 2 ขั้วอย่างชัดเจน กล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งไม่พอใจการบริหารงานของรัฐบาล นายทักษิณ ชินวัตร ในประเด็นต่าง ๆ โดยเฉพาะในเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน การ

เอื้อผลประโยชน์ให้พวกพ้อง นำมาซึ่งการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จนกระทั่งมาถึงเหตุการณ์ รัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งมีพลเอกประยุทธ์จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้การทำรัฐประหารครั้งที่ 13 เป็นประวัติศาสตร์ชาติไทย ภายหลังการทำรัฐประหาร คณะรัฐมนตรีรักษาการหมดอำนาจตลอดจนให้ยุบวุฒิสภา และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้สิ้นสุดลง โดยให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่แทนสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา ซึ่งมีมติเลือก พลเอก ประยุทธ์จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 29 ของประเทศไทย เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2557 (Wijitwatcharak, 2020)

ทุกเหตุการณ์ ถึงแม้ข้ออ้างของความขัดแย้งที่เกิดจากการแย่งชิงอำนาจกันระหว่างหมู่ชนชั้นนำความขัดแย้งในเชิงนโยบายการบริหารประเทศ และการครอบงำทางการเมืองจากข้าราชการทั้งทหารและพลเรือน ทำให้ระบอบประชาธิปไตยครั้งไบนั้น ยังไม่สามารถแก้ไข ก่อให้เกิดปัญหาช่องว่างและความแตกต่างกัน ในระบบและโครงสร้างสังคมไทยได้อย่างจริงจัง เพราะระบอบปฏิวัติและประชาธิปไตยแบบไทย ๆ ที่สืบทอดมาจากสมัยจอมพลสฤษดิ์ได้ส่งเสริมความเติบโตให้กับกลุ่มทุนและชนชั้นกลาง ภายใต้การแข่งขันต่อการไปสู่วัฏจักรของกำลังอำนาจที่มี

ภาพประกอบที่ 1 รูปแบบระบบประชาธิปไตยไทย (THAI Repetitive Pattern Form)

จะเห็นได้ว่า การอ้างความเสมอภาคในโอกาส (Equality of Opportunity) ในสังคมที่กลุ่มคนเริ่มต้นจากพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ในสังคมที่มีสภาพทางเศรษฐกิจซึ่งมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้และชีวิตความเป็นอยู่แตกต่างกัน มีผลทำให้วิธีการแบบประชาธิปไตยเอื้ออำนวยให้เกิดการกดขี่และการเอารัดเอาเปรียบกันในสังคมไทย สามารถอ้างการใช้อำนาจทางการเมืองที่จะสนับสนุนผลประโยชน์ของกลุ่มตนได้มากยิ่งขึ้น ผ่านกลุ่มผลประโยชน์ ในกรณีที่ระบบประชาธิปไตยมีความต่อเนื่อง นั้นย่อมหมายถึงโอกาสของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ของประชาชนผู้เสียเปรียบ จะสามารถจัดตั้งองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เรียนรู้วิธีการตกลงต่อรองร่วมกันตามวิถีทางประชาธิปไตย และกลุ่มอิทธิพลของผู้เสียเปรียบเหล่านี้ จะมีส่วนช่วยให้กลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ของนายทุนสะสมความแข็งแกร่งไว้ตลอดเวลา ภายใต้ระบบการปกครองแบบ

คนาธิปไตย ทำให้ศูนย์ของอำนาจขยายขอบเขตมากขึ้นแทนที่จะรวมอยู่ที่ระบอบราชการ แต่เพียงอย่างเดียว ในระยะยาว คาดหวังได้ว่าจะเกิดศูนย์อำนาจอื่น ๆ คอยถ่วงอำนาจดั้งเดิมของระบอบราชการและนายทุน นำไปสู่การแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ของกลุ่มและพรรคพวกของตัวเอง ระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบจากงานวิชาการ ได้รับคำอธิบายว่าเป็นการประนีประนอมอำนาจระหว่างกลุ่มพลังทางการเมืองในกลไกรัฐและกลุ่มนอกกลไกรัฐ หรือกลุ่มอำนาจเก่าที่เป็นข้าราชการกับกลุ่มอำนาจใหม่ที่เป็นนักธุรกิจและนักการเมือง ซึ่งมีงานวิชาการอื่น ๆ ในช่วงเวลาต่อมาก็ล้วนแต่ได้อิทธิพลของแนวคิดนี้ จากการศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 ในช่วงรัฐบาลพลเอกเปรมของ พบว่า รัฐธรรมนูญช่วยสร้างเสถียรภาพทางการเมือง และทำให้เกิดการประนีประนอมระหว่างกลุ่มอำนาจ การประกาศใช้รัฐธรรมนูญส่งผลอำนาจการบริหารและนิติบัญญัติ จึงตกอยู่แก่กลุ่มข้าราชการประจำ วุฒิสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งที่ได้รับการแต่งตั้ง มีอำนาจทัดเทียมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรีจึงมีทั้งนักการเมืองและข้าราชการประจำ ในฐานะที่เท่าเทียมกันการทำงานโดยระบบรัฐสภา จึงไม่เกิดขึ้น ระบบรัฐสภาถูกแทรกแซงโดยอำนาจของข้าราชการประจำ ข้าราชการประจำได้เข้ามามีอำนาจ โดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งสะท้อนโครงสร้างอำนาจการเมืองไทยภายใต้อำนาจของข้าราชการ (Thamrongthanyawong, 2011) การบริหารประเทศจึงเป็นการนำโดยระบบพรรคการเมืองที่มาจากเลือกตั้ง โดยสร้างความชอบธรรมให้กับผู้นำและลดความไม่พอใจในการปกครองแบบรวมอำนาจลงได้ อีกทั้งบทบาทของรัฐสภาในด้านนิติบัญญัติและตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารนั้นจะเอาชนะฝ่ายรัฐบาลได้ก็ต่อเมื่อฝ่ายรัฐบาลอ่อนแอ และยิ่งถูกวิพากษ์วิจารณ์ จากฝ่ายทหารว่าสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนอย่าง แท้จริง แต่เป็นแหล่งแสวงหาผลประโยชน์จากกลุ่มนักธุรกิจที่เข้าสู่ระบบการเมืองด้วยการเลือกตั้ง (Boonbongkan, 1999) ซึ่งข้าราชการ จึงกลายเป็นกลจักรขับเคลื่อนการดำเนินนโยบาย มีการประสานประโยชน์ระหว่างนักการเมืองข้าราชการ (ทหารและพลเรือน) และภาคธุรกิจภายใต้รัฐธรรมนูญ ในลักษณะของการรวมตัวและผูกมิตรระหว่างกัน โดยไม่สนใจความเป็นอยู่ของประชาชนอีกต่อไป ในการบริหารประเทศของพรรคการเมืองภายใต้ระบบเช่นนี้ ไม่มีทางมีประสิทธิภาพ หรือมีวิสัยทัศน์ที่ยาวไกลได้ ผู้นำการเมืองก็ยากที่จะดำรงคุณธรรม จึงเกิดวิกฤตศรัทธาและวิกฤติความชอบธรรมกับทุก ๆ รัฐบาลตลอดมา ต่อสู่คัดค้านการใช้อำนาจเผด็จ เปิดทางให้ระบบพรรคการเมืองอีก วนเวียนกันอยู่เช่นนี้ กลายเป็นวงจรแห่งความชั่วร้ายหรือวงจรอุบาทว์ ที่สะสมปัญหาทางการเมืองไทย มาจนปัจจุบัน (Boonmee, 1997)

โดยมีข้อสังเกตว่าผู้นำประเทศและประชาชนส่วนหนึ่งที่มีความตื่นตัวทางการเมือง มีความเชื่อและความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่ผิดพลาด คือ ถือว่าการจัดรูปแบบการปกครอง การมีรัฐธรรมนูญ มีกฎหมายเลือกตั้ง มีพรรคการเมือง และวิธีการของประชาธิปไตย (การมีระบบรัฐสภา การถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ มีการเลือกตั้ง เป็นการบรรลุถึงความเป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์แล้วหรือยัง

ปัญหาระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย

ปัญหาวิกฤตการณ์เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ซึ่งเกิดจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองและความไม่เสมอภาคและความแตกแยกระหว่างชาวเมืองและชาวชนบทอีกด้วย

จึงทำให้การเมืองไทยปั่นป่วนวุ่นวายไม่มีที่จะยุติลง และยังส่งผลถึงปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ทำให้ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบอย่างมากมายและทำให้เสื่อมลงอย่างเรื่อย ๆ จนไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างทันที่ทันที่ โดยเฉพาะการใช้เงินซื้อเสียง ตั้งแต่ในประวัติศาสตร์การเมืองไทยและคอร์รัปชัน เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน และมีทัศนคติต่อการชุมนุมหรือรวมกลุ่มทางการเมืองว่า เป็นบ่อนทำลายระบบประชาธิปไตย แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาอย่างมากมายการเมืองไทยยังขาดประสิทธิภาพและความสามารถของระบบการเมืองในการแก้ไขปัญหาของสังคมซึ่งยังเป็นปัญหาของระบบการเมืองไทยที่จะต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวในด้านต่าง ๆ มีดังนี้ (Uwanno, 2006)

- 1) คนที่เข้าไปเป็นกรรมการเข้าไปหาผลประโยชน์
- 2) ระบบการเมืองขาดประสิทธิภาพและเสถียรภาพ
- 3) คิดว่าประชาธิปไตย คือ การเลือกตั้ง โดยให้ความสำคัญกับวิธีการ แทนการปลูกฝังเรียนรู้ วิถีประชาธิปไตย
- 4) คิดว่ารัฐธรรมนูญดีจะทำให้เกิดประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง จึงทำให้เน้นการแก้ไขตัวบทแทนการแก้ที่รากของปัญหา คือ “คน”
- 5) การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญบ่อยครั้ง ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบังคับใช้
- 6) ปัญหาการขาดความสามัคคีของประชาชนไทย ซึ่งมีผลมาจากการมีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองที่แตกต่างกัน รวมถึงการขัดผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม เกิดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันซื้อสิทธิขายเสียง ในการเลือกตั้ง
- 7) นักการเมืองมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องมากเกินไป
- 8) รวมทั้งการที่รัฐบาลชุดใหม่ที่เข้ามาบริหารมักจะเกิดกานเปลี่ยนแปลงนโยบายภายในประเทศและนโยบายต่างประเทศจากรัฐบาลก่อนหน้าเสมอ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการลงทุนและชะลออัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจประเทศ ในภาพรวมเป็นอย่างมาก
- 9) สังคมไทยเป็นสังคมระบบอุปถัมภ์แบบฝังรากลึก

แนวโน้มของระบอบประชาธิปไตยและทางออก

ระบอบประชาธิปไตย มีหลักการสำคัญคือหลัก "อำนาจอธิปไตยของปวงชน" หลักการนี้เชื่อว่า ถ้าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอสูงสุด ในการปกครองประเทศ ประชาชนจะใช้อำนาจอเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (Bamrungsuk, 1998) ตามที่ ดร. ถวิลวดี บุรีกุล ได้ความเห็นไว้ว่า ประชาชนจะมีความรู้มากขึ้น มีการตรวจสอบอำนาจรัฐมากขึ้น เป็นคนรุ่นใหม่มากขึ้น มีความเป็นดิจิทัลมากขึ้น พรรคการเมืองมีความเป็นนายทุน เป็นพรรคเฉพาะกิจทิศทางที่ดีขึ้นคือ เริ่มใส่ใจต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น พลเมืองจะเป็นคนรุ่นใหม่ และเป็นพลเมืองดิจิทัลมากขึ้น (Burikul, 2021) และได้สรุปภาพรวมการเมืองไทย 4 ประเภทดังนี้

- 1) การเมืองที่นำโดยระบบรัฐสภา ตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจได้เป็นผู้นำหนดทิศทางของประเทศพรรคการเมืองเข้มแข็ง มีจริยธรรม มีธรรมาภิบาล

2) การเมืองที่นำโดยระบบบริหาร คำนึงถึงผลประโยชน์และอำนาจ

3) การเมืองที่นำโดยพลเมือง พลเมืองเป็นใหญ่ตื่นรู้ทางการเมือง เกิดวัฒนธรรมประชาธิปไตย มีการกระจายอำนาจถึงฐานราก

4) การเมืองเชิงสมดุล เป็นการสร้างการเมืองที่เป็นปึกแผ่น มีธรรมาภิบาล เน้นสันติสุขเป็นประชาธิปไตย

ซึ่งสอดคล้องกับนักวิชาการของบริษัทแรนด์ สำนักคิดในกองทัพสหรัฐเรียกว่า “การผูกพันของความจริง” ซึ่งว่า การผูกพันของความจริงที่มีแนวโน้มหรือแรงขับเคลื่อนเกี่ยวเนื่องกัน 3 ประการ ได้แก่ (Abhaphirom, 2019)

1) ความไม่ลงรอยกันทางความคิด แบ่งพรรคแบ่งพวก

2) ไม่สามารถจำแนกสิ่งที่รับรู้ว่าเป็นความเห็นหรือข้อเท็จจริง

3) ความเชื่อถือในการปกครองที่ลดลง

สาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดแนวโน้มดังกล่าวได้แก่

1) อคติทางการรับรู้ในสังคมที่มีความซับซ้อนมาก

2) การเปลี่ยนแปลงในระบบข่าวสารรวมทั้งโซเชียลมีเดีย และข่าวสาร

3) การแข่งขันในระบบการศึกษา

4) เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

สิ่งเหล่านี้ที่กล่าวมาข้างต้น นำไปสู่ความไม่แน่นอนในระบบประชาธิปไตย รวมไปถึงความขัดแย้งที่ปรากฏให้เห็นในสังคมไทยในรอบทศวรรษที่ผ่านมาไม่ใช่ความขัดแย้งในระดับผิวเผินหนึ่ง หนึ่งในสาเหตุของความขัดแย้งทางการเมืองไทยเป็นผลมาจากการที่กลุ่มทุนไทยแต่ละฝ่ายไม่สามารถประสานผลประโยชน์ให้ลงรอยกันได้ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของระบบทุนนิยมโลก การพัฒนาการของรัฐไทยนั้น แปรเปลี่ยนไปพร้อมกับระเบียบทุนนิยมโลกเสมอ โดยเหตุการณ์ที่เห็นได้ชัดเจน คือ การก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งของทักษิณภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ซึ่งทำให้การจัดสรรทรัพยากรภายในประเทศเปลี่ยนไปอย่างสำคัญ ในด้านหนึ่งทักษิณเดินตามวาระของ ‘เสรีนิยมใหม่’ (Neoliberalism) ที่ให้ผลประโยชน์กับชนชั้นนายทุน ในอีกด้านหนึ่งทักษิณกลับดำเนินนโยบายประชานิยมที่ให้ประโยชน์กับคนชั้นล่างและเชื่อมทรัพยากรของชาวบ้านเข้ากับตลาดโลก จากการศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองไทยชี้ว่า ทักษิณและนโยบายประชานิยมทำให้คนชั้นล่างเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองไทยได้จริงเป็นครั้งแรก ความขัดแย้งทางการเมืองรอบนี้ในด้านหนึ่งจึงเป็นผลมาจากการที่ชนชั้นนำพยายามรักษาอำนาจในการจัดสรรทรัพยากรไว้กับตัว เป็น “ความพยายามของระบบพิวตัลที่จะรักษาอำนาจไว้” (Ketbunchu, 2017) ผ่านกลไกรัฐต่าง ๆ ทั้งระบบราชการ กองทัพ และตุลาการ ที่ผลประโยชน์ไม่สอดคล้องกับการเมืองในระบบประชาธิปไตยแบบการเลือกตั้ง ดังนั้น การเคลื่อนไหวของพลังเหล่านี้ มีแนวโน้มที่จะสั่นคลอนรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง โดยการเมืองไทยตั้งแต่ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบจนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2560 เพื่อทำความเข้าใจสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ ก่อนหน้ารัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 โจทย์ทางการเมืองของสังคมไทยคือ การสร้างรัฐบาลที่เข้มแข็ง รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 จึงตั้งใจออกแบบกฎกติกาให้ฝ่ายบริหารมีความเข้มแข็ง ผลลัพธ์ที่ได้คือ รัฐบาลทักษิณที่เข้มแข็งเกินไปจนไม่

สามารถตรวจสอบได้ต่อมารัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 คือ ความพยายามที่จะออกแบบกติกาทางการเมืองเพื่อลดอำนาจที่มาจาก การเลือกตั้ง แต่ก็ยังไม่สามารถลดพลังของรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งได้เพียงพอ รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2560 จึงเป็นภาคต่อของการจำกัดอำนาจที่มาจาก การเลือกตั้ง และการให้อำนาจที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งเข้มข้น “ตราบไคที่รัฐสภาไม่สามารถควบคุมกองทัพได้แบบที่ประเทศประชาธิปไตยควรจะเป็น ความฝันที่รัฐประหารจะหมดไปจากสังคมไทยอาจจะเป็นอะไรที่ห่างไกล” รากของปัญหานี้คือการที่สังคมไทยไม่มีแผนยุทธศาสตร์ประชาธิปไตย (Bamrungsuk, 1998) ทำให้วิกฤตการเมืองไทยทำให้เราได้เห็นบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน อาจเรียกได้ว่า ไทยมีประชาธิปไตยไม่เต็มใบมาตลอดวิวัฒนาการตลอด 90 ปี บริบทของสังคมไทยที่ทำให้ มีจุดอ่อนไม่สามารถพัฒนาเป็นประชาธิปไตยเต็มใบได้ คือ ความคุ้นชินต่อระบบอุปถัมภ์ ไม่ได้ยึดหลักประชาธิปไตยมาใช้ดำเนินวิถีชีวิต จึงเป็นปัจจัยหลักที่สร้างความอ่อนแอให้กับประชาชน แม้จะมีความพยายามที่จะสร้างประชาธิปไตยที่แท้จริงให้เกิดขึ้นก็ตาม แต่ก็ไม่สำเร็จยังมีการคอร์รัปชันอย่างต่อเนื่อง สร้างวาทะกรรม เกิดความวุ่นวายขึ้นในสังคม อันจะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศชาติ ทำให้ทหารออกมารัฐประหารสลับกัน เป็นวงจรอุบาทว์ ความล้มเหลวคลุกคลานของประชาธิปไตยไทยนี้ ก็เริ่มจากการที่คณะราษฎรทำการยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองตามกระแสโลก โดยไม่ได้คำนึงถึงพื้นฐานความพร้อมของประชาชน ประชาธิปไตยที่ถูกนำไปกล่าวอ้างตลอดระยะเวลา 90 ปี เป็นเพียงการเปลี่ยนจากข้าอำนาจเดิม ไปสู่อำนาจใหม่ของแต่ละยุคสมัย เพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงหลักประชาธิปไตยที่แท้จริงว่าเป็นอย่างไร ตราบที่สามารถครองเสียงข้างมากได้ก็สามารถอ้างความชอบธรรมว่าเป็นรัฐบาลประชาธิปไตยใช้อำนาจ เพื่อการคอร์รัปชันเผด็จการรัฐสภาออกกฎหมายไม่ชอบ ทุกจริตเชิงนโยบาย ดังนั้น การเลือกตั้ง จึงไม่ใช่เครื่องยืนยันว่าประชาชนจะได้ตัวแทนที่ดีในทางตรงข้าม ภาพของรัฐบาลเผด็จการในปี 2557 แตกต่างจากบริบทการเมืองตะวันตก ทำให้ประชาธิปไตยไทย มีลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่สามารถนำแนวทางการแก้ปัญหาของประเทศอื่นมาลอกเลียนแบบได้ การรัฐประหารครั้งล่าสุด พลเอกประยุทธ์จันทร์โอชา ให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติเข้าควบคุมอำนาจในการปกครองประเทศเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 นับเป็นการรัฐประหารครั้งที่ 18 และยังคงดำรงอยู่ในวาระจนถึงปัจจุบัน สถานภาพการเมืองไทยในวันนี้ จึงอยู่ในยุคเปลี่ยนผ่าน โดยรัฐบาลเผด็จการ จะปูพื้นฐานไปสู่การปกครองแบบประชาธิปไตยที่สดใสกว่าเดิม ฉะนั้นระบอบประชาธิปไตยจะเป็นระบอบการปกครองที่ดีก็ต่อเมื่อประชาชนมีความรู้ เท่าทันที่จะเลือกคนดีมาเป็นผู้ปกครองเท่านั้น เพราะมีแต่คนดีเท่านั้น จึงจะใช้อำนาจทำสิ่งที่ดีเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนสังคมได้ก็ ตามที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เท่าทันที่จะเลือกคนดีเป็นผู้ปกครองระบอบประชาธิปไตยก็จะกลายเป็น "ข้ออ้าง" ของ "นักเลือกตั้ง" ทหารราชที่ใช้ประชาชนเป็นเหยื่ออ้างว่าปกครองด้วยระบอบ "ประชาธิปไตย" แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงยากจน

ดังนั้นระบอบประชาธิปไตยจะเป็นระบอบการปกครองที่ดีสำหรับสังคมไทยก็ต่อเมื่อประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่มีความรู้ เท่าทันที่จะเลือกคนดีเป็น "ผู้แทน" ของตน จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของสังคมไทยที่จะต้องทำให้ได้ สร้างการยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของบุคคล ความเสมอภาคและเสรีภาพในการดำเนินชีวิต

สรุป

นับตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน 2475 จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีรูปแบบการปกครองที่ดำเนินภายใต้กรอบของระบอบประชาธิปไตยแต่ถูกปรับเปลี่ยนสาระสำคัญให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และสถานการณ์ของประเทศไทยจนทำให้มีรูปแบบที่แตกต่างจากประชาธิปไตยใน ความหมายที่ยอมรับกันในนานอารยประเทศโดยสิ้นเชิง โดยหลักการพื้นฐานของระบบการปกครองแบบ ประชาธิปไตยนั้น ถือว่าการมีส่วนร่วมในการปกครองโดยตรงของประชาชน หรือที่เรียกว่า “ประชาธิปไตย ทางตรง” นั้นมีความสำคัญเหนือกว่าและมาก่อนประชาธิปไตยตัวแทน เพราะเป็นการที่เจ้าของอำนาจอธิปไตยตัวจริง เป็นผู้ใช้อำนาจโดยตรง ในขณะที่ระบบประชาธิปไตยตัวแทนนั้น เป็นการใช้อำนาจโดยตัวแทน รัฐบาลที่มาจากระบบตัวแทน จึงต้องยอมรับและเคารพหลักการประชาธิปไตยทางตรง ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์กับ ขบวนการประชาธิปไตยทางตรงอย่างเด็ดขาด ดังนั้น แนวโน้มในระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์นั้น จึง จำเป็นต้องมีมาตรการในการตรวจสอบการถ่วงดุลอำนาจ การใช้อำนาจทางการปกครอง พรรคการเมือง จะต้องมีความเข้มแข็งมีจริยธรรมมีธรรมาภิบาล ไม่คำนึงถึงผลประโยชน์และอำนาจของตน ไม่ทำตัวเป็น นายทุน และไม่เป็นพรรคการเมืองเฉพาะกิจ ให้อำนาจประชาชนอย่างแท้จริง เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของ ประชาชนในประเทศ จะเห็นได้ว่า วิวัฒนาการของการปกครองไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน หลังจากมีการ เปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีวิธีการและการใช้อำนาจทางการปกครอง การในแต่ละยุคแต่ละสมัย แตกต่างกันไปตามสภาพ มีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็น ความเจริญทางด้านวัตถุต่าง ๆ ซึ่งมีไม่แน่นอนอนมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1.1 ทุกภาคส่วนสามารถนำแนวคิดประชาธิปไตยมาใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนให้ เป็นไปตามหลักนิติธรรมมีกฎ กติกา ประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน

1.2 สามารถเป็นแนวทางกำหนดนโยบายภาครัฐต่อการเปิดพื้นที่สาธารณะในการแสดงออก ความคิดเห็นทางการเมือง ตามหลักประชาธิปไตยเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีประชาธิปไตย

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประชาธิปไตยในการแสดงออกซึ่งสิทธิเสรีภาพ ความ เสมอภาคในแต่ละประเทศของอาเซียน

2.2 ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะประชาธิปไตยที่แฝงในวิถีชีวิตของคนไทยทั้งความคิด ความเชื่อ และประเพณีในสังคม

References

- Abhaphirom, A. (2019). Crisis of democracy. Matichon Weekend. issue May 31 – 6 June 2019.
- Bamrungsuk, S. (1998). Soldiers and Thai Democracy: From 14 October to Present and Future. Bangkok. : Textbook Research and Production Center Krirk University.
- Boonbongkan, S. (1999). Political development in Thailand: Interaction between the military and political institutions. Politics and political participation of the people. (4th edition). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Boonmee, T. (1997). Democracy Examination. In the end of the nation-state to the Thanarchy rally. Pittaya Wongkul (Editor). Bangkok: Amarin Printing.
- Burikul, T. (2021). King Prajadhipok's Institute organizes online seminars. Looking at the future of Thai politics for Sustainable democracy. Online. Retrieved on 12 November 2022 : from <https://www.kpi.ac.th/news/gallery/data/1096>.
- Kasetsiri, C. (2006). History of Thai politics. (4th edition). Bangkok: Project Foundation. Social Sciences and Humanities Textbook.
- Kasetsiri, C. (2021). What happened on "October 14" before it came to an important victory for the people who rebelled against it? "Organization". Online. Retrieved 12 November 2022: from https://www.silpa-mag.com/history/article_40175.
- Ketbunchu, K. (2017). Looking at the past, present and future of Thai politics through "The land is so dark". Online. Retrieved 12 November 2022. From: <https://www.the101.world/thai-political-crisis-through-eyes-of-academics/>.
- Na Pomphet, W. (2009). Economic democracy. foundation of the road to democracy Somboon. Bangkok: Wasira.
- Office of the Secretary General of the House of Representatives. (2014). The development of politics and governance in the regime. Democracy, Public Relations Office of the Secretariat of the House of Representatives, Bangkok.
- Prasertkun, S. (2009). People's Politics in Thai Democracy. Language Bangkok.
- Robert J. Holton. (1998). Cited in Seksan Prasertkul. Thai democracy. Simple language. Bangkok.
- Samutavanich, C. (2014). Problems of political development in Thailand. Bangkok: Chulalongkorn Publishing House university.
- Thamrongthanyawong, S. (2011). Thai Politics and Government: Dictatorship Era - Reform Era. (4th edition). Bangkok: Sema Thammasane, Jamrik.

- Thiravekin, L. (2003). Evolution of Thai Politics and Government. (9th edition). Bangkok: Thammasat University Press.
- Thongsawang, T. (2003). Politics and governance of Thailand. Bangkok: Publishing Center for Promotion. academic.
- Uwanno, B. (2006). Problems in Thai politics in the proposed conceptual framework for political reform. Thailand. (2nd edition). Bangkok : Thai tips.
- Wijitwatcharak, K. (2020). Thai Politics and Governance. Bangkok : J. Print 94